
Selvtægt

Et skuespil af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Selvtægt	4
Metadata om værket	4
Titel	5
1. Akt: I	5

Selvtægt

Kilde Indskrivning af Kaj Munks håndskrevne manuskript, som kun indeholder 1. akt. KMF-nr. 20.12.01.

Indledning

Det er ikke svært at se, at Thorvald Stauning (1873-1942) – det socialdemokratiske partis karismatiske leder og dansk statsminister 1924-1926 og 1929-1942 – har stået model for hovedfiguren i dette skuespil. Man genkender tydeligt 1930'ernes realhistoriske forhold, hvor SR-regeringen med Thorvald Stauning, P. Munch og social- og justitsminister K. K. Steincke i spidsen gennemførte en lang række sociale reformer. *Selvtægt* blev skrevet i begyndelsen af 1937, det år, hvor den første danske svangerskabslov blev vedtaget af Folketinget.

Handlingen i skuespillet udspiller sig over en aften i den socialdemokratiske statsminister Hjalmar Andersens hjem, en situation, der minder om skuespiludkastet *Til Fest hos Statsministeren* og novellen "Far og Søn", trykt i *Med Sol og megen Glæde* placeret under 1931. Perspektivet skifter her mellem de deltagende ved en festlig komsammen med kortspil og druk, stuepigernes snak og Hjalmar Andersens samtaler med folk, der bryder ind udefra, bl.a. en journalist og den nye kirkeminister. Statsministeren og kirkeministeren repræsenterer to synsvinkler på skuespillets hovedtema: abort. Hermed indgår skuespillet i en tematisk dialog med *En Almanakhistorie* (1934-35) og *Den Kærlighed* (1942).

Skuespillet kan betegnes som en politisk satire, hvor der især anvendes humor og ironi, men mht. dets nøjere genreforhold må det holdes for øje, at der er tale om et ufuldstændigt arbejde. Det kunne her dreje sig om det planlagte skuespils første akt. Det er i hvert fald et tydeligt bevis på Kaj Munks interesse for dagsaktuelle temaer specielt i denne periode af hans liv.

Selvtægt

*Selvtægt.*¹

af

Kaj Munk

Statsminister² Hjalmar Andersen

Kirkeminister³ Vagn Sørensen

Antonie og

Fanny — Piger hos Statsministeren

Adolf, Radiotekniker, Fannys Ven

Nationalbankdirektør Korch

Fagforbundsformand Vissing

Søster Harriet von Scheel, Diakonisse

Tid: Aar 1937. Sted: Stue hos Statsministeren. 3 Akter

1. Akt: I

Et stort Værelse. Kun Lys fra Maanen og en Gadelygte. En Telefon kimer. Pause. Fjernt fra høres højrystet Snakken og Sang. Telefonen kimer igen. En Dør aabnes. Man hører lige: Og dette skal være. Saa lukkes Døren.

- (1) En Herre: (*træder ind, med Valsetrin nærmer han sig Telefonen og kredser om den.*) For det er Islands Skyld, at det gik, som det gik, og trallerulletralleralletrallerombombom, og det er Klipfiskens Skyld, at det gik, som det gik, basserulebasserallebas-serombombom. (*Telefonen ringer igen.*) Goddag, lille Apparat, godaften, godaften, naa, kan lille slemme Gavstriks nu ikke lade Far være i Fred længere! dikkedikkekik! (*Tager Røret; nu med dyb værdig Stemme:*) Statsministeren her. Hvem er det? Bladet. Naa, vel, goddag, Blad. Javel. Hallo! naa, goddag, goddag, du gamle Spinattræder, er du ude at jukke igen? Hvad siger du? ja, selvfølgelig forstyrrer du, jeg sidder her midt i en statsvigtig Konference, hvad, ja, gebommerlig⁴, hahaha, jo ser du, det er i Dag 7 1/2 Aars Dagen for at jeg overtog Regeringen, det maa jo fejres,

¹*Selvtægt*: Ordet betegner det at tage sig selv til rette, at tage noget uden tilladelse eller ret samt det uberettiget at anvende magt for at håndhæve en virkelig eller påstået ret. [ODS]

²*Statsminister*: Personen må være en parodi over daværende statsminister Thorvald Stauning (1873-1942), som med Socialdemokratiet to år forinden i 1935 vandt valget under det berømte slogan "Stauning eller Kaos" og satte ny rekord med 46,1% af stemmerne. I 1937 havde Stauning, ligesom statsministeren i stykket, siddet ved regeringsmagten i godt syv år sammen med Det radikale Venstre. Stykkets Hjalmar Andersen siger ofte "kammerat", hvilket peger på en socialdemokratisk tilknytning. [DSD]

³*Kirkeminister*: Den samtidige kirkeminister var Johannes Theodor Christoffer Hansen (1881-1953) fra Socialdemokratiet, men karakteren i skuespillet er mest sandsynligt en opdigtet person. [DSD]

⁴*gebommerlig*: Ordet betyder forfærdelig, kolossal, vældig.

ikke sandt? næ, de runde Tal det er for gammeldags, vi fejrer de andre, det er ogsaa en af de Reformere, hvormed vor fremskridtsvenlige Regering indfører den nye tid. Hvad siger du? nej, ork nej, bare et lille beskedent Dikkenik, lidt Kaviar og lidt Vodka, men fint Humør over hele Linien, Professor Smiskov holdt en Brandtale for mig og kaldte mig for en Eg, fordi jeg har Pæglerod⁵, hvad, nej, med g for Fanden, forstaar du, den er god ikke, hahaha. — Hvad siger du? en Artikel! af hvem? saa? god? mon? naa, det synes du. Ja, saa er den jo daarlig. Hvad? aah, skidt med Indholdet, naar bare den er godt demokratisk i Tonen. Nej, men hør nu lidt, Kammerat, de er ved at gaa, de fremmede, jo, de er, jeg havde mine Ængstelser for, at de vilde begynde at trætte mig henimod de smaa Timer, derfor tager jeg i Tide mine Forholdsregler og har ordnet det, saa jeg har en Konference. Ring til mig om et Kvarter, gamle Schlof⁶, saa skal jeg være parat til at høre paa dine Bekymringer over Spinaten. Vel saa længe! – Hør, Antonie, lille Antonie, tag lige og vær sød (*tænder lys*) lemp et par Knuder ind i kaminen her. Gæsterne er ved at stikke af, saa nu vil jeg gerne til at have det lidt hyggeligt.

(2) Antonie: Skal det være Birke- eller Fyrreknuder, Hr. Statsminister?

(3) St.: Ja, hvad? Fyrre – knalder saa festligt, som Champagnepropper sgu. Men Birke – lyder saa omgængeligt. Vi tager Birke. Færdig med Fyrre – hahaha (*tænder sig en Cigar. Gaar*) . Pæglerod! hahaha.

(4) Fanny: (*ind med Drikkevarer paa en Bakke. Antonie lidt efter ind med Brændeknuder og Ild.*) Der er Fut i Fejemøjet i Aften, hvad, mit Barn?

(5) Antonie: *Hun* er vel nok flot at se paa, hende, Fru Højring.

(6) Fanny: Faen, det er jo ogsaa hendes Levevej: Naar en er Skuespillerinde, oven i Købet ved Det kgl., saa maa man vel nok forstaa at mæje sig ud, saa det ser ud efter Naturen. Det er kanskesens⁷ det, de kalder kgl. Kunst.

(7) Antonie: Tror du virkelig, Fanny, at det kan passe for dig, at hun for bare et halvt Aar siden⁸ –

⁵*Pæglerod*: Ordspil med ordene ”pælerod”, som er et botanisk udtryk for en plantes hoved- eller hjerterod, der vokser lige ned i jorden i modsætning til de andre, og ordet ”pægl”, som her er en betegnelse for et hulmål på ca. 25 cl for især flydende varer. [ODS]

⁶*Schlof*: Bruges især i soldaterjargon om en person, med hvem man ofte gennem længere tid i sin daglige tilværelse deler opholdssted, soverum, seng, stue, telt osv. med. Munks stavemåde harmonerer med ordets tyske ophav, jf. tysk ”schlafen”. [ODS]

⁷*kanskesens*: Dialektalt ord, som betyder ”kan (vel) ske” (måske). [ODS]

⁸*at hun for bare et halvt Aar siden...*: ... var gravid! Ja, sådan eller på lignende måde skal sætningen sikkert afsluttes. Historisk er fosterfordrivelse (provokeret abort) blevet betragtet som manddrab og har i Danmark været underlagt Straffeloven frem til 1970. Siden Sovjetunionen som den første nation indførte ”fri abort”, har man i Danmark diskuteret problematikken politisk. Den første danske svangerskabslov blev vedtaget i 1937 (altså samme år, dette skuespil blev skrevet!) og havde til formål at forhindre abort ved at hjælpe vanskeligt stillede kvinder, så de kunne gennemføre graviditeten og moderskabet. Derfor blev der oprettet en ny statslig institution, Mødrehjælpen, med kontorer over hele landet. Svangerskabsafbrydelse var dog stadig lovstridigt, men der kunne bevilges abort, hvis: 1. der var alvorlig fare for den gravide kvindes liv eller helbred, 2. fostret var arveligt belastet, 3. graviditeten var en følge af voldtægt. I 1939 blev loven revideret, således at myndighederne foruden rent medicinske hensyn skulle inddrage den abortsøgende kvindes sociale forhold, hvilket betød, at mængden af ansøgte og bevilligede aborter steg voldsomt. Kaj Munk var en arg modstander af fri abort. Han har utvetydigt taget stilling til dette spørgsmål i flere skuespil og avisartikler. Fri abort og dansk partipolitik er de primære temaer i ”Selvtægt”. [KK]

- (8) Fanny: Ja, den er rigtig nok, det kan du lige saa stille tage og sluge alle dine forlorne Tænder paa, min Tøs. Jeg har altsaa en Fætter, der engang imellem er Statist derinde, du ved saadan at staa med et langt skæg paa i højre Side af Baggrunden og ikke være til, og han sagde altsaa, at de sagde allesammen derinde, at den var rigtig nok med hende. Saa maa Vorherre vide, hvordan det kan ske for saadant nogen, som man skulde tro var Expetere⁹ i, at det ikke kan ske.
- (9) Antonie: Men det var altsaa i – i Udlandet, det – blev ordnet?
- (10) Fanny: Ja, det var i Paris. Ikke for det, det kan ogsaa laves herhjemme, men saa er det uden Garanti, og faar Politiet fat i Historien, bliver der vel nok Brand i Mellemgulvet. Det er jo nu engang saadan her i denne Jammerdal¹⁰, at ligemeget hvor mange Kammerater der bliver Ministre og alt det der, saa bliver Livets Behageligheder sgu ved med at være forbeholden Kapitalisterne alligevel. Og jeg siger bare, at hvis det var mig og Adolf, der havde pjattet med det en Aftenstund, saa skulde jeg ikke nyde noget af den hjemlige Service. Tak for mig Saa meget hellere, hvor meget de saa skabede sig baade de Gamle og Adolf, den Vrissenpind, — se Tiden an og faa Ungen ud paa Naturens egen Maade end at gaa hen og blive ødelagt over det hele for Resten af Livet. Men hør søde Pige, jeg kan da hjælpe dig at baxe med de Trumler¹¹.
- (11) Antonie: Pas dig selv.
- (12) Fanny: Hør, du skulde ikke blive ved med at være saa landlig. Du kunde snart godt have lagt dig lidt Levemaade til. Fordi en anden en mener dig det til det bedste –
- (13) Antonie: Tror du ikke nok, jeg har set, hvordan du glor paa mig, naar jeg en enkelt Gang ikke kan taale den Nikotinluft, vi altid gaar i her i Huset? Jeg vil bare fortælle dig, der er ikke noget i Vejen med mig. Du skulde hellere passe lidt paa dig selv, du render ude hveranden Nat (*ud*).
- (14) Fanny: Herregud, dit bitte Skidt, tror du ikke, at Søster her har Øjne i Hovedet! (*Ud.*)
- (15) Fagforeningsformand Vissing: (*ind*) Du maa jo være plakat, saadan som du bælgede i dig.
- (16) Nationalbankdirektør Korch: Du kan ikke tilgive Menneskene, at vi ikke alle har din daarlige Mave.
- (17) Vissing: Her er ikke Tale om Mave, men om Overbevisning. Jeg drikker mig nu engang ikke fuld sammen med en Lensgreve.
- (18) Korch: Nej, saamænd, Klassebevidstheden bør jo give sig Udslag paa en eller anden Maade.

---

⁹Expetere: Fanny er en kvinde af folket; ordet ”ekspert” er et fremmedord for hende.

¹⁰Jammerdal: Udtrykket bruges primært i religiøs henseende om jorden, eller livet i denne verden, som hjemsted for elendighed, lidelser osv. i modsætning til den himmelske salighed. [ODS]

¹¹baxe med de Trumler: Jf. ”kakkellovstromle”, en cylindrisk foranstaltning af jernplade, hvor man kunne udnytte varmen; fx stille kaffekedlen og holde den i kog. [ODS]

- (19) Vissing: Hvad er det, du leder efter?
- (20) Korch: Hvor Pokker er det han gemmer sine Kort? Naa her. Vi kan jo lige saa godt give dem med det samme.
- (21) Vissing: Jeg skal have Forhaand.
- (22) Korch: Ja ja ja, du skal nok faa alt det, det tilkommer dig. For Resten finder jeg, at han er ganske hyggelig, gamle Løwe Løwenborg¹². Og baade han og Staaldirektøren – –
- (23) Vissing: – ja, og Højesteretsen og den kgl. Skuespillerske – jo, Tak, der var Repræsentanter fra hele Samfundet undtagen lige – en Arbejder.
- (24) Statsministeren: (*ind*) Og det var Klipfiskens Skyld – basserulebasseralle – naa, Brødre, saa blev vi af med dem.
- (25) Korch: Kan du ikke smide Vissing ud med det samme, du er i Gang; han er sur i Aften.
- (26) St: Det er bare, fordi Højring satte et Øje paa mig engang imellem. Det skal du ikke bryde dig om. Nu var det blevet min Tur i Rækken i Dag. Næste Gang bliver det din (*Antonie ind for at se til Ilden*). Jeg har en ganske lille Solo i Hjerter.
- (27) Vissing: Passer det mon, at hun skulde have haft en lille lige i begyndelsen af Sæsonen?
- (28) St: Det ved jeg ikke noget om.
- (29) Korch: Vel passer det. Det var derfor, hun havde en Maanedes Pariserorlov. Hun var nede og opleve Kunst.
- (30) Vissing: Kom den lille saa dernede?
- (31) Korch: Det gjorde den visstnok. Og den var visstnok meget lille.
- (32) St: Pas jeres Kort. Der vandt jeg min underernærede L'hombresolo¹³, fordi I sidder og spiller Damebridge¹⁴ (*Antonie ud*). Og kunde I saa ikke holde jeres Møghistorier nede i Halsen, saa længe Pigen er inde?
- (33) Vissing: Var hun inde? Det saa jeg slet ikke.
- (34) Korch: Vær du rolig, hun ved bedre Besked med alt det end vi.
- (35) St: Ja, men hun behøver jo ikke at vide, at vi ved Besked, vel? Det trækker Knageme op til en ny Solo. – Saa, nu er han der igen. Det er Nikkelajsen, det Kvajsen. Han skulde have været med i Aften, men jeg gik hen og glemte at invitere ham! sikke et Fæ han er at komme saadan af Sted.
Hallo, saa er det mig igen. Og altsaa ogsaa dig. Hvad er det saa med den Artikel?

¹²*Løwe Løwenborg*: Hvis navnet ikke er Munks opfindelse, kan det være en adels-parodi bygget over "Birkholm", en hovedgård sydvest for Holbæk, der i 1738 kom i den lübeckske adelslægt Løvenskiolds eje og i 1765 blev omdøbt til "Løvenborg". Stedet var et baroni fra 1773 til 1921. [DSD]

¹³*Lhombresolo*: L'hombre er et intellektuelt kortspil fra Spanien, som efter sigende skulle være opfundet af munke i 1300-tallet. En solo i l'hombre-sammenhæng er en melding og et særligt spil i spillet, kaldet honnørspil, hvori spilleren ikke må "købe". [DLU]

¹⁴*Damebridge*: Statsministeren synes, at bridge er et kortspil for damer, i modsætning til "L'hombre" (spansk for "mand").

Hvad, naa, helst i Aften, javel. Læg saa ud.

– Hør, tag og bland jer noget sammen i Glassene. Dette her kan godt trække ud.

Klø saa paa Nikkelajsen!

Naa.

Hm.

Ja.

Saa?

Hæ.

Naa.

Aah!

Hm.

Hva? hvad jeg synes? Ja, jeg synes jo, den er morderlig ikke saa god¹⁵. Naa, det synes du ikke. Hvad siger du? at jeg selv har skrevet noget lignende. Udelukket. Umuligt, siger jeg. Hvornaar? naa i Fjor! ja, i Fjor! Vorherre bevare's, i Fjor. Det er jo et helt Aar siden. Har du ikke lagt Mærke til, at Tiden gaar fremad. Det kan ikke nytte at blive ved at docere¹⁶, at den lille Viser er den, der peger nedad. Det var god Logik kl. 6. Men nu er Klokkeren i Mellemtiden lige saa stille gaaet hen og blevet 12. Det gør man klogt i at regne med. I Fjor var Fosterdrab Drab, men i Aar er der kun ½ Aar til Valget, og saa er det en hygiejnisk Foranstaltning; det forlanger i hvert Fald vort Støtteparti¹⁷; og dermed – der kan vel for Fanden ikke lures paa Ledningen, det er vel min private, du bruger. Javel. Jo, de liberale, nu ved du det, under uns, under uns, under uns¹⁸. Tak, fordi du læste mig Artiklen, gamle Svend. Den var god til i Fjor. I Aar dropper vi den. Hvad? Aah Snak, hvad kommer det mig ved, det er dig, der er Redaktør, det finder du nemt ud af, skaf et Mord eller to i Nat og forklar ham, at paa Gund af overvældende Stofmængde – og forstaar han saa ikke, eller vil han ikke forstaa, saa send du ham bare til Far. Nat, Nat!

Jeg har været en Idiot.

(36) Vissing: Har været?

(37) Korch: Hvad er der nu?

(38) St: Hvor kunde jeg vide! Se, tykke Fidelius han var skabt til at være Kirkeminister i et socialdemokratisk Ministerium. Altid tørstig. Naar det kom over ham med Anfægtelser, og han gav sig til at protestere mod et eller andet, saa lukkede jeg ham inde sammen med en Whiskyflaske og mig. Naar han saa stak Pøllen frem, lagde

¹⁵*den er morderlig ikke saa god*: En lidt akavet eller speciel konstruktion, hvor en negation omslutes af to andre adverbier ("morderlig ikke saa").

¹⁶*docere*: Den latinske betegnelse for det "at undervise", men brugen her kan dog have en vis tvetydighed, idet "docere" både kan betegne det at holde en videnskabelig forelæsning på universitetet og (ofte i nedsættende forstand) det at sige noget i en ubehagelig, belærende tone. [ODS]

¹⁷*Støtteparti*: Det Radikale Venstre (oprettet 1905) var regeringspartner i perioden 1929-1940, og dets medstifter Peter Munch (1870-1948) var udenrigsminister. [DSD]

¹⁸*unter uns*: Tysk udtryk for "for os selv, alene" eller "sagt mellem os".

jeg en Lab paa hans ærme: ”Holdt, Hr. *Pastor!* den rører vi ikke, inden vi to er naaet til Enighed.” Det var noget, der satte Fart i Forhandlingerne. Hvorfor gik den So hen og døde i Utide, ganske illoyalt? Og saa gaar jeg store Statsidiot hen og gør Sørensen til hans Efterfølger. Man skal aldrig gøre en Mand, der ikke drikker Whisky, til Kirkeminister.

(39) Vissing: Det sagde jeg jo til dig, Hjalmar. Jeg sagde, saa maatte du hellere tage mig.

(40) St: Du drikker jo heller ikke noget videre.

(41) Vissing: Nok til den Portefølje¹⁹. Hvad vilde du med den Landsbydegn i vort pæne Ministerium?

(42) Korch: Hvad har han nu lavet Artikel om?

(43) St: Hvad jeg vilde med ham. Hvem skulde jeg tage til den Post? Den er uden Betydning, men skal besættes, og ham regnede jeg for ingenting. Et Nul til et Nul, gaar det ikke lige op? Jeg vidste ikke andet om ham, end at han havde skrevet nogle opbyggelige Betragtninger²⁰ om Karl Marx²¹ i Sokkelund Tidende²², at hans Kone var rendt fra ham, fordi han delte alle hendes Penge ud til de Fattige, og at han var ilde lidt af sine gejstlige Overordnede. Men det var da ogsaa tre gode Ting. Og da jeg saa saa ham, syntes jeg godt om hans Ansigt og begyndte ligefrem at vente mig noget af ham. Men jeg skulde have taget gamle Biskop Tys – Tys – Tyssen, Endeligikke-skandaletyssen. Eller ogsaa ham Provst Kors, ham kunde jeg have faaet til hvad det skulde være, bare ved at true ham med, at ellers blev han ikke Kommandør.

(44) Vissing: Jamen for Sørensen, hvad har Pokker nu – æh, hvad Pokker har Sørensen nu lavet. Saa sig det dog. Her sidder jeg med en ren Nolo²³. Skal jeg tage den med mig i Graven?

(45) St: Hvad han har lavet, hvad han har lavet? Han er en Svinepels, er han. Eller ogsaa en Klaptorsk. En af Delene. Men hvad for en, kan I sige mig det?

(46) Korch: Jeg holder paa Torsken. Absolut.

(47) St: Ja-e, ja-e, ja. Ved Ministermøderne siger han aldrig et Ord. I Tinget siger han aldrig et Ord. Er det, fordi der er ingenting derinde. Eller er det, fordi der er for meget. Og saa gaar han nu pludselig hen, 2 Dage før jeg skal forelægge denne hersens Svangerskabslov i Ministermødet, og skriver en stor Artikel til Social-demokraten,

---

¹⁹*Portefølje*: Fransk ord - ”portefeuille” - sammensat af ”porter” (bære) og ”feuille” (blad). Ordet betegner i denne sammenhæng en ministerstilling, som er knyttet til et bestemt ministerium. [ODS]

²⁰*opbyggelige Betragtninger*: Typisk bruges ”opbyggelig” i religiøs sammenhæng. [ODS]

²¹*Karl Marx*: Karl Marx (1818-1883), tysk revolutionær socialist og samfundsvidenskabsmand, historiker og økonom. Sammen med Friedrich Engels skrev han ”Det kommunistiske manifest” i 1848. [BOE & DSD]

²²*Sokkelund Tidende*: Sokkelund Herred var tidligere et administrativt område rundt om København. Statsministeren understreger hermed, at det drejede sig om en ubetydelig avis. [DSD]

²³*Nolo*: Endnu et begreb fra kortspil. ”Nolo” er latin for ”Jeg vil ikke” og betegner i bl.a. whist og l’hombre et særligt spil, hvor det gælder om at undgå stik. [ODS]

hvor han med Næb – ja ligefrem med: Næb og Kløer gaar imod enhver Tilladelse til Svangerskabsafbrydelse.

(48) Korch: Nej, nu har jeg sgu aldrig –

(49) Vissing: Hvad gør han?

(50) St: Ja, har I hørt Mage!

(51) Vissing: Jamen ved han noget om, at den Lov er paa Trapperne? Ved han noget om de hemmelige Aftaler overhovedet?

(52) St: Det er jo det, der er Spørgsmålet.

(53) Korch: Han ved Knageme ingenting. Saadan en Bondedegn! han skal til at slaa sig op tror han, og skrive Prækener²⁴ i vort store Blad; saa er han tilfældigvis faldet over det Emne. Han er plumpet i en Vaage. Ingen bliver mere forskrækket end han, naar han faar at vide, hvor nær han har været ved at lave Storpolitik. Det er det hele. Vi spiller videre.

(54) St: Tja, hvem ved? Naar jeg sommetider sidder og kigger paa hans Ansigt – Fjolset kan ligefrem se intelligent ud, vil jeg sige jer. Der var skam en Tid, da jeg tænkte: naar han der har faaet lidt Kultur og lidt Begreb om den Verden, han er sluppet løs i, og han saa rigtig begyndte at rulle sig ud, saa kan det sgu gerne være, Far her har fundet sig en Arvtager efter sig. Naa, men det har jeg nu for længe siden slaaet af Hovedet.

(55) Vissing: Det er klart, han har snuset sig til et eller andet om Aftalerne med de liberale. Saa vil han forekomme os. Nydeligt, hvad? Saadan en Bondekarl vil diktere os.

(56) St: Jeg er bange, du har Ret, Georg. Du drikker mindre end jeg, men du er bedre begavet.

(57) Vissing: Naturligvis. Det er derfor, du er blevet til alting og jeg til ingenting. Jeg vover Treen²⁵. Hihhi, den gik.

(58) Korch: Kunde du ikke have krøbet²⁶, Menneske?

(59) St: Krøbet, hvad? nej: Jo, jeg har Esset.

(60) Korch: Jamen Menneske da! jamen Hjalmer!

(61) Vissing: Spil igen!

(62) Korch: Jeg tror, du begynder at blive gammel, Hjalmar, naar saadan en smule Skolelærer kan sætte dig Fluer i Hovedet.

(63) St: Gaa væk med jeres Fluer! er I rigtig vel? jeg har ordnet 1108 Affærer, der var værre end ham. Vil han til at hæve sig, sætter jeg en Finger nedad paa hans tredie

---

²⁴Prækener: Stavemåden efterligner her udtalen i den almindelige brug af ordet i modsætning til ”prædikener”. [ODS]

²⁵Treen: En treer, treeren - endelsen ved substantivering af tallet ”3” er her udeladt, hvilket tidligere var almindeligt ved brug af den bestemte form. [ODS]

²⁶krøbet: Kommer af det engelske ”creep” og bruges overført om det at lægge et mindre kort til end det udspillede og således undgå at tage stikket, hvilket kortspillerne ikke må i en ren nolo (ingen stik). [ODS]

Vesteknap fra oven, vupti, saa glider han stille ned under Vandskorpen igen. Men unter uns saa vil jeg nedersaxisk²⁷ forbandet nødig have for megen Ballade om netop den Lov; for ærlig talt, saa kan jeg ikke lide den, nej. Og det kunde falde mig ind endnu at tabe den under Bordet.

(64) Korch: Men, kæreste Ven, du har jo da altid erklæret dig enig i, at det er Kvindens Menneskerettighed –

(65) Vissing: Du er nu haabløs fra Landet af, Hjalmar.

(66) St: Ja, min Sæl er jeg fra landet af, endda ogsaa aldeles haabløst. Tror I, vi paa Landet havde det bedre end I herinde? 25 Øre i Dagløn fik Far om Vinteren for at staa fra 5 Morgen til jeg ved ikke hvor langt ud paa Natten og tæve med Plejlen. Mor maatte ud paa Gaardene og staa ude og vaske i svinagtig Taage og Storm og Frost. Og 11 Børn var vi hjemme, og –

(67) Korch: Puhha! der ser du selv.

(68) St: Hvad ser jeg? Fandens fornøjeligt havde vi det med hinanden, det ved Vorherre, han gav os Brødet fra Dag til Dag, vi troede ikke paa ham, og han var jo heller ikke til selvfølgelig, men han gav os det sgu alligevel. – Og nu tror jeg nok, jeg skal af Sted til et Møde i Udenrigsministeriet.

(69) Vissing: Saa saa, Hjalmar, der er jo ikke noget at blive ormstukken i Nødden for? lad os nu spille videre. Ligner det noget af en Statsminister at sidde og blive fornærmet i en ren Nolo.

(70) Korch: Hør, Hjalmar, nu vil vi ikke have spoleret denne her aldeles gevaldige Aften. Dette her med, at du er fra Landet, det er jo bare noget, der tjener dig til Ære, naar man betænker at du alligevel har kunnet drive det til at blive lige saa godt et Bymenneske som nogen af os. Noget andet er, at der i os allesammen sidder nogle Instinkter, men jo mere Menneske vi bliver, jo mere vi forstaar at udvikle Mennesket i os, des bedre lærer vi at udrydde disse Dyreremiscenser²⁸ og – og – ja, jeg er vant fra Banken til at udtrykke mig i Tal og kan ikke hitte Ordene, men det gør ikke noget, for det er Knageme rigtigt det, jeg mener, og saa kan det være lige meget, enten I forstaar det eller ej. Men nu synes jeg vi skal gaa lidt ud og se paa Livet og have lidt Sjøv. Denne Aften er begyndt alt for prima til, at den skal gaa i Fisk for en Hr. Sørensens Skyld.

(71) St: Hr. Sørensen mig her og Hr. Sørensen mig der! I primer med jeres Sørensen. Ham har jeg glemt for længe siden. Tror I, jeg faar Tømmermænd af en Afholdsøl? Lad os gaa ud og se lidt paa Tilværelsen, det holder jeg med dig i, gamle Banksvindler. Alt i alt har vi kun Grund til at være fornøjede og vise Skæbnen et glad Ansigt. Det ser godt ud her i landet under Kong Christian den Tiende²⁹ og Statsminister Hjalmar

²⁷ *nedersaxisk*: Adjektiv til Nedersaksen, bruges her som en spøgefuld betegnelse for ubehagelig, infam eller nederdrægtig. [ODS]

²⁸ *Dyreremiscenser*: Ordet "reminiscens" betegner en mindelse eller et genminde. [ODS]

²⁹ *Kong Christian den Tiende*: Christian 10. (1870-1947) var konge af Danmark fra 1912 og af Island 1918-1944. Kongen

den Talende. Er det Løgn, hvad jeg siger?

(72) Korch: Saadan! nu kender jeg dig igen, Kammarat , det var en god Tale, du holdt der, den tiltræder jeg og forstaar, at vi slutter Aftenen her paa dette Sted ved at rejse os op og raabe et Hurra for os selv. Vi har gjort det godt. Vi længe leve.

(73) St: Det er hørt. Hurra. – Og hvor drysser vi saa hen i Aften?

(74) Korch: Der optræder en russisk Danserinde i Greveklubben.

(75) St: Russisk! fy Fan!

(76) Korch: Hun er vist født i Kerenskiiperioden³⁰, altsaa efter Zaren og før Bolchevikkerne³¹. Og for resten er hun visst fra Lolland.

(77) St: Lolland! det lyder nu af saa lidt igen.

(78) Vissing: Der er jo Polakker dernede³². Kan hun ikke have polsk Blod i Aarerne?

(79) Korch: Blodet kender jeg ikke til, men Benene, der er fuld Valuta. Det giver jeg Statsgaranti for.

(80) St: I Herrens navn, som I vil da. Saa tager vi ud og ser den russiske fra Lolland (*alle 3 ud*).

(81) St: (*ærgert tilbage, idet Telefonen ringer, just som de er naaet ud af Døren*) Statsministeren her. Hvem? Naa, godaften. I Aften? nej, umuligt. Jeg er optaget. Optaget af vigtige Konferencer. Umuligt. Jamen – jamen – jamen, naar jeg siger Dem, Sørensen – naa, jajada, men saa maa det ogsaa være aldeles omgaaende. Vel. – Hør, kære Venner, kan I ikke tage derud og reservere mig en Plads, saa kommer jeg om ½ Time. Det var Sørensen. Jeg maa have den Affære til Side først, forstaar I? Men saa kommer jeg ogsaa, paa højeste Gear. Vel saa længe. – eh, Antonie, vær sød og find mig en Flip, hvad? Jeg har svedt en Smule i Aften. En Lensgreve kan tillade sig at have en Plet paa Flippen, men en demokratisk Minister maa have Flippen i Orden; saadan ser jeg jeg nu paa det, og det er det, der har hjulpet mig frem (*Staar og ser ud ad Vinduet og venter*) . Og det er Klipfiskens Skyld babababababa og basserullebasseralle – – Det er Maane i Aften, lille Antonie, hvad?

---

var populær i Danmark, især ved genforeningen i 1920 og under den tyske besættelse 1940-1945, hvor han blev et nationalt samlingsmærke. [DSD]

³⁰*Kerenskiiperioden*: Opkaldt efter Aleksandr Kerenskij (1881-1970), russisk jurist, politiker og statsmand. Perioden der her omtales er en provisorisk (midlertidig) regeringsperiode mellem februar og oktober 1917, hvor Kerenskij nåede at være både justitsminister, krigsminister og regeringschef. Kerenskij tilhørte en moderat fløj af de socialrevolutionære, men nåede pga. 1. Verdenskrig ikke at gennemføre de nødvendige reformer, hvorfor regeringen allerede i oktober samme år blev afsat af bolsjevikkerne under Lenins ledelse. [DSD]

³¹*Bolchevikkerne*: Bolchevik (russisk for "en af majoriteten"), andre staveformer bolschevik, bolsjevik. Navn på et medlem af en gren af Det Russiske Socialdemokratiske Arbejderparti, som under Lenins ledelse tog kontrollen over den russiske regering i oktober 1917 og blev Ruslands dominerende politiske parti og kraft. [ODS & BOE]

³²*Polakker dernede*: Fra begyndelsen af 1900-tallet kom polakker i stort tal til Lolland for at arbejde i roemarkerne som sæsonarbejdere. 1. Verdenskrig vendte imidlertid op og ned på systemet, da mange polakker frygtede, hvad der ville ske, hvis de vendte tilbage til Polen, hvorfor de endte med at blive i Danmark. I 1940 boede der ca. 1300 personer af polsk herkomst på Lolland-Falster. [LA & FP & DSD]

- (82) **Antonie:** Det er det i disse Nætter, Hr. Minister. Saadan ved 3-Tiden skinner den lige ind i Pigeværelset.
- (83) **St:** Ved 3-Tiden troede jeg smaa Piger laa og sov.
- (84) **Antonie:** Jo, selvfølgelig, men det kan jo ske, man – ja man vaagner f.Ex., og saa ser man den.
- (85) **St:** Og hvad tænker De saa paa, naar De ser Maanen?
- (86) **Antonie:** Aah, paa saa mange Ting. Der er saadan et kønt Digt om Maanen af en russisk Digter, Torolf Lange hed han visst, kender Ministeren ikke det?
- (87) **St:** Gu gør jeg ej. Jeg kender sgu ikke Digte. De keder mig. Hvorfor sidder Folk og maser og gør det kunstigt og hitter paa Rim, naar man kan sige det lige ud ad Landevejen uden Rim?
- (88) **Antonie:** Hvad saa med Sange da?
- (89) **St:** Sange, ja, det er strax noget andet, det er jo nødvendigt med Melodier, naar man vil have mange Folk til at sige det samme paa eengang. Nej, nu maa De ikke blive ked af det lille Antonie. De maa holde af alle de Bolchevikvers, De vil, for mig.
- (90) **Antonie:** Jeg synes altsaa bare, hele Verden kan ligge i saadan en to tre Linier af en Digter.
- (91) **St:** Ja, det er muligt nok, meget muligt. Men hvad Glæde har man af hele den Verden, hvis man staar og mangler en Tokrone. – De maa da ogsaa tænke paa andet end Vers, naar Maanen slikker Dem i Ansigtet om Natten?
- (92) **Antonie:** Det gør jeg rigtignok ogsaa. Paa dem derhjemme f.Ex. Far og Mor og de smaa Søskende. Ja, og dengang man var Barn og blev sendt ned i Brugsen efter Margarine til Morgenkaffen, saadan en Aften, naar Maanen stod og gjorde alle de døde Ting levende, hele den Verden, man løb og legede i om Dagen og mente man vidste Besked med alting i, men nu saa man, den var helt anderledes, end man vidste af, der var meget mere i den, det var smukt og dejligt og alligevel uhyggeligt og gjorde En bange – for man kendte jo kun Verden fra om Dagen dengang.
- (93) **St:** Men kære lille Barn, De staar da ikke her og – aah Herregud, har jeg ogsaa været saa ung engang, at jeg kunne græde over Maaneskin? nu synes jeg saamænd nærmest, den ligner en gammeldags Gaslygte for halvt Blus. Og var jeg Statsminister derude i Rummet vilde jeg lave en Reform, om til elektrisk Lys med den, 500 Volt, og saa naturligvis fremme hver Aften hele Aaret rundt fra 6 til 6. Men se nu der, lille Antonie, tør de søde smaa Øjne, som for Resten er temmelig store, se, her fandt jeg en Tokrone, den slaar visst lige til en Biograftur for Dem og maaske en til.
- (94) **Antonie:** Aah, mange Tak, Hr. Minister. De er altid saa – saa ligefrem og saa god imod mig. Jeg ved ikke, naar vi nu saadan taler sammen – egentlig har jeg en Bøn til Dem, Hr. Minister, en stor Bøn, bare jeg turde komme frem med den.
- (95) **St:** Naa! Og hvad er saa det?

- (96) Antonie: Det var – hvis De maaske var tilfreds med mig, saa vilde jeg gerne fæste mig for et helt Aar til Dem, for saa – det kniber nemlig for – ja, for Far, det kniber for far med Gaarden – Kreditforeningspengene –
- (97) St: Kreditforeningspengene? det er jo ikke paa denne Tid, de forfalder.
- (98) Antonie: Saa er det nogen andre. Men hvis jeg maatte blive her et helt Aar, gik det maaske an at bede om et Forskud paa Lønnen – ja, et temmeligt stort – 300 Kr.
- (99) St: Næ, min goe, jeg giver aldrig mine Folk Forskud. For saa stikker de bare af, med det samme. Oh, De forstaar Dem ikke paa Politik, Antonie; næ, saa skulde De have passet Deres Sager, saa jeg heller end gerne vilde af med Dem. Og det har De jo slet ikke gjort. Tværtimod. Naa, mind mig saa om de Penge i Morgen, naar jeg kommer fra Banken; saa faar De dem.
- (100) Antonie: Aah, hvis Ministeren vidste, hvor glad de gør mig – jeg skal aldrig –
- (101) St: – glemme mig det. Nej, det ved jeg.
- (102) Antonie: Jamen det skal jeg ikke. Tusinde Tak (*Ud*) .
- (103) St: Hvad Fa’en skal hun med de Penge? For det med Faderen – næ! næ! Ja, det var jo altsaa en lille Skuffelse! selv en Pige med saadanne Øjne kan stikke en Plade. Naa hva, naa hva, vi lyver jo allesammen. Uden Løgn gik den ikke. Løgn er Samfundsmaskineriets Olie. Det var en god Sentens³³ til en Tale, var det. Men den kan ikke bruges. Den er for Sand. Naa, smaa Frk. Fanny, De vil have kørt Køkkenmøddingen ud i Køkkenet.
- (104) Fanny: (*er kommet ind*) Den ene af Herrerne har levnet i Glasset.
- (105) St: Mig er det ikke.
- (106) Fanny: Nej, jeg ved det nok. Det skal nok være ham, der ligner Linie 14 i Ansigtet.
- (107) St: Hahaha, ja, lige præcis.
- (108) Fanny: En anden en har jo ogsaa Øjne i Hovedet, og selv om her er nok at bestille, har man dog ogsaa Tid til at bruge dem. Der var for resten en Ting, jeg godt kunde lide at tage mig Forlov at spørge Ministeren om.
- (109) St: Vil De have Forskud, Fanny?
- (110) Fanny: Hvor kunde Ministeren vide det?
- (111) St: Det var bare noget, jeg tænkte mig.
- (112) Fanny: Næh, ellers mange Tak. Adolf og jeg – ja, det er altsaa min Ven –
- (113) St: Hvorfor *sagde* De det? Jeg var lige ved at gætte det.
- (114) Fanny: – vi kan magelig holde den gaaende ved hans Arbejdsløshedsunderstøttelse og mit Arbejde. Og for resten er han lige ved at komme ind ved Radioen, ja, han er altsaa Installatør og har nogle dejlige Fingre, altsaa til Kontakter og Ledninger, og ogsaa noget Forstand paa at bruge dem; saa hvis Ministeren vilde give ham et Skub

---

³³*Sentens*: En kortere, afrundet del af eller form for udsagn, dog især i betydningen sætning. [ODS]

ved Lejlighed, altsaa Adolf Bøllemose, Ministeren behøver bare huske paa en Bølle

--

(115) St: Ja, og paa en Mose.

(116) Fanny: Ja, rigtig, altsaa saadan noget man synker i ---

(117) St: Var det det, De vilde bede mig om?

(118) Fanny: Be?! Nu maa Ministeren meget undskylde, jeg vilde virkelig ikke bede om noget.

(119) St: Om Forladelse.

(120) Fanny: Næ, jeg havde bare Lyst til at spørge Ministeren om min lille Kollega her, at hun har vel ikke anmodet Ministeren om et Forskud?

(121) St: Om et Forskud? nej. Næ, det har hun ikke. Hvor kommer De paa det?

(122) Fanny: Saa? Ikke det? Naa, men saa gør hun det. Og saa er det bare, at jeg synes, jeg vilde sige til Ministeren at det synes jeg, De skulde nægte hende.

(123) St: Se se.

(124) Fanny: Ja, Ministeren maa ikke tro, at jeg er nogen Ukammerat. Jeg er uden at rose mig selv et af de bedste Mennesker, der findes. Det siger Adolf ogsaa, du er et Kvaj, siger Adolf, for du er tossegod.

(125) St: Saa forstaar jeg ikke rigtig, hvorfor --

(126) Fanny: Det er for hendes eget bedste Skyld, Hr. Minister. Sagen er den, at de Penge skal ikke anvendes paa nogen heldig Maade. Og jeg har prøvet paa at lirke mig ind paa hende, men Ministeren ved nok, at disse Folk fra Landet af de er saa missionske og lukker sig til, og man kan ikke se dem længere end til Tænderne, og de er endda forlorne, fordi de ikke bliver passet fra smaa af hverken i Hjem eller Skole, fordi Folk paa Landet altid er nogen store Svin. Jeg har været Københavnerbarn³⁴ i fire Ferier paa Møen, og jeg forsikrer Ministeren for --

(127) St: I begyndelsen skabte Gud Himlen og Jorden³⁵.

(128) Fanny: Hvad behar?

(129) St: Og Jorden var øde og tom og mørk -- kan vi saa ikke springe et Par Kapitler over og begynde ved Historien om Antonie. Hvad er der med Antonie?

(130) Fanny: Det skal jeg ikke sige noget om og heller ikke blande mig i. Men jeg mente som saa, at Ministeren er jo en Mand med stor Sagkundskab paa Mennesker og har holdt mange Taler, saa maaske, naar Ministeren fik et Praj, De saa ogsaa kunde finde de rette Udtryksformer til saadan et lille tosset stakkels Paaskelam. Ja, for som sagt jeg ved ingenting og siger ikke noget, men saa sandt der er en levende Gud, gaa og

---

³⁴Københavnerbarn: Fra begyndelsen af 1900-tallet var det normalt, at fattige skolebørn, især fra København, fik gratis ophold i sommerferien hos en familie på landet. Munk var stor tilhænger af systemet med lys, luft, mad og gode oplevelser. Allerede fra 1924, hvor han påbegyndte præstegerningen i Vedersø, havde han københavner-feriebarn. Hilding Bisted, som senere blev skibsmægler, var den første, og de to holdt kontakt og var fortrolige resten af Munks liv. [KMF]

³⁵I begyndelsen skabte Gud Himlen og Jorden.: Jf. skabelsesberetningen i GT: 1. Mos. 1,1.

kaste op, for at sige det rent ud som det er, det gør hun da til hver en Tid og pumper mig for, hvad jeg ved om Pigeboern, der er kommen galt af Sted og har gjort det godt igen paa den moderne maade, hvad nu ikke falder i min Smag, for jeg siger som saa, at naar man gaar og freder og Stiklinger i Urtepotter og er saa paapasselig med –

(131) St: Ved De hvad, Fanny, jeg tror, at hvad Antonie angaar, saa er De fuldstændig vild paa Kareten. Og sikke de Glas staar og ser trætte ud og længes efter at hvile sig i lidt lunkent Vand. Godnat. – Naa, nu ringer han. Vær flink og luk ham ind! (*Fanny ud*). Herregud, ja! Æv! saadan en sød Pige! æv! Godaften, Sørensen! velkommen! Værsgod og tag Plads! en Cigar?

(132) Kirkeminister Vagn Sørensen: (*ind*) Tak, jeg ryger ikke.

(133) St: Hm. – De ryger ikke, men De cykler.

(134) Sørensen: Cykler?

(135) St: Ja, De er cyklende herhen.

(136) Sørensen: Det er jeg. Hvor ved De – aah, undskyld (*tager Klemmerne af*).

(137) St: Maa jeg slet ikke byde dem noget?

(138) Sørensen: Nej, mange Tak.

(139) St: Ikke engang en Stol.

(140) Sørensen: Mange Tak. Maa jeg tage denne?

(141) St: Hvilken De vil. Undtagen min.

(142) Sørensen: Tak.

(143) St: Saa har de Ordet.

(144) Sørensen: Hr. Statsminister, Platon siger et Sted i sin Bog om Staten³⁶ –

(145) St: Ham springer vi over.

(146) Sørensen: Hvabe –? Javel. Som De ønsker. – Jeg har skrevet en Artikel til Socialdemokraten om Fosterdrabet i de moderne Stater. Er det Dem bekendt?

(147) St: Jeg tror, Nikolajsen har nævnt det for mig. Han fandt, saa vidt jeg husker, Artiklen udmærket.

(148) Sørensen: Ikke destomindre har han for ½ Time siden ringet mig op for at nægte den Optagelse.

(149) St: Saa?

(150) Sørensen: De Bevæggrunde, han nævnte, var Udflugter. Ved De noget om hans *virkelige* Bevæggrunde, Hr. Statsminister?

(151) St: Jeg tror, jeg kan gætte mig til det.

(152) Sørensen: Saa?

---

³⁶Platon siger et Sted i sin Bog om Staten: Den græske filosof Platon (427-347 f.Kr.) skrev bl.a. flere politiske værker. Ud over "Politeia" (Staten), hvori bl.a. det etiske spørgsmål "hvad er retfærdighed?", behandles, skrev han også "Statsmanden" og "Lovene" [BOE & DSD]

- (153) St: Ja.
- (154) Sørensen: Jamen hvilke da?
- (155) St: Ikke hvilke? Bare en.
- (156) Sørensen: Jamen saa hvilken da.
- (157) St: Den, at jeg forlangte det.
- (158) Sørensen: Aha. Det var den Anelse, jeg kom for at faa bekræftet. Saa er der ikke mere. Tak.
- (159) St: Min kære Kirkeminister, De er en ung Mand, tilgiv mig, om jeg taler lidt – lidt faderligt til Dem, for den Sags Skyld har jeg virkelig Alderen, saa jeg kunde være Deres Far. De er en ung Mand og uden politisk Praktik. Ser De, en Minister kan ikke gaa hen og tage Standpunkt i en stor afgørende Sag og udbasunere det uden forinden at have konfereret med sine Kolleger.
- (160) Sørensen: Da frygter jeg alvorligt nu, at det er netop det, *De* har gjort, Hr. Statsminister: taget Standpunkt i en højst alvorlig Sag uden forinden – –
- (161) St: Min kære Kirkeminister engang til, sæt Dem ned, der er slet ikke Balance i Verdensrummet, naar jeg sidder og De staar der og svajer foran mig. – Se, kære unge lad mig more mig med at sige: Ven, jeg ved nok, De ikke er min Ven, men derfor kan jeg jo godt være Deres, se, jeg har siddet og lyttet til Deres Artikel, ja, Nikolajsen læste den for mig i Telefonen, og – og ja, læg nu Mærke til, vi to er ganske ene, jeg har selv bygget dette Hus, og det er bygget saadan, at Væggene ikke har Øre. Jeg vil snakke ærligt ud af Posen til Dem, hvilket betyder, at hvis De nogensinde over for andre røber, hvad jeg betror Dem, saa siger jeg, det er Løgn, saadan har jeg aldrig sagt, det aflægger jeg Ed paa for Højesteret om fornødent. Er vi klar?
- (162) Sørensen: Jeg skal nok være taus.
- (163) St: Ja, maaske. Saalænge De ingen Fordel har af at tale – naa, undskyld, men vi Politikens Folk bliver mistroiske med Aarene. Se, kære Minister, jeg har det temmelig mærkeligt over for Dem, har haft det fra første Dag, jeg saa Dem: jeg kan egentlig knusende godt lide Dem, og saa er De mig saa inderlig imod. Der er noget ved Dem – prøv at blæse i Basun.
- (164) Sørensen: Hvadbehar?
- (165) St: Saadan at puste Kinderne ud.
- (166) Sørensen: Holder De grin med mig?
- (167) St: Lad nu være med at spille saa dyster. Herregud, det koster Dem da ikke noget, bliv nu lidt opblæst, puh, puh, ja, saadan, jo min Salighed ja, De ligner mig, naar De engang faar Flæsk paa Kæberne, der stikker en Statsminister i Dem, Sørensen, pas godt paa ham. Jeg har skam ogsaa selv engang været ung og ubehjælpssom og idealistisk; ja, da De stod her før med Cykleklemmerne paa.
- (168) Sørensen: Ja, jeg ved nok –

- (169) St: Gu' ved De ej, nej. De troede, jeg gav Dem en Finte³⁷, men egentlig var det en lille Kærlighedserklæring; jeg saa mig selv, første Gang jeg skulde forhandle med Direktøren paa mine Kammeraters Vegne, jeg var hæs og havde bundet en Snip om min Hals, og saa slog den høgesnude Flab næsten Grunden væk under mine Fødder ved at begynde de saglige Forhandlinger med at sige ud i Luften: "Jeg bærer mit Lommetørklæde i Lommen, og saa er det rent." Ha, ja det var dengang, saadan noget gik an. Ork Gud, det er længe siden. Men altsaa, jeg har hørt deres Artikel. Og glædet mig over den. Der var en Lidenskab i Ordene, en Kraft og Varme, jeg ikke havde turdet regne med hos Dem, selv om jeg efterhaanden har forberedt mig paa meget af alt, naar De en Dag traadte frem af den Formumning, De hidtil har hyllet Dem i. At Tankegangen paa Steder var springende og uklar, betyder ikke noget videre. Det var slemt, hvis De skulde være Tænker, men er nærmest en Fordel hos en Politiker. Jo, naar man har fremsat to stikmodsatte Anskuelser og angribes for den ene, kan man altid slaa Angrebet tilbage ved at svare: Jamen jeg sagde jo samtidig udtrykkeligt – . Alt i alt var det formelt set en yderst dygtig Artikel, Sørensen. Jeg lykønsker Dem med den, og jeg lykønsker Partiet med den; den bekræfter mine oprindelige Anelser: naar De har faaet lidt mere parlamentarisk Træning, har lært at bruge Følehornene, at marchere lige løs paa en Modstander, paa engang vige og saa komme ind paa ham bagfra, naar De har lært at udtale det lille Ord Ja saadan, at ingen kan med Sikkerhed sige, om De sagde Nej, kort sagt, lært alt det usigelige, der hedder Politik, da tror jeg, vi har faaet tilført Partiet den ungdommelige Kraft, vi i nogen Maade trænger til. Og det skal nok lykkes: alle de oprindelige, værdifulde Egenskaber for en Politiker har De, det er kun de daarlige, der mangler; men de skal nok komme.
- (170) Sørensen: Hr. Statsminister, De – De taler mig fuldstændig sønder og sammen, jeg ved ikke det mindste mere, hvad De mener og ikke mener. De har sagt mig nogle smukke Ord om min Artikels formelle Egenskaber; men hvad rager det formelle mig? Naar jeg om jeg saa maa sige exploderede nu, skønt jeg havde lovet mig selv, at jeg i endnu et Aar vilde bruge mine Øjne og Øren og tænke mig om og være taus, om jeg dog kunde naa til Klarhed over – –
- (171) St: Det var en fornuftig Beslutning af Dem, Sørensen, den skulde De aldrig have brudt.
- (172) Sørensen: Hr. Statsminister, denne Fosterdrabslov –
- (173) St: – ja, den er modbydelig, lad nu bare være med at tabe baade Næse og Mund, for det er jeg enig med Dem i, den er modbydelig. Og ærlig talt forstaar jeg ikke et Muk af det hele. Der er en Børneforgudelse oppe i Tiden, og samtidig har vi slaaet baade Faraos og ham Herodes Verdensrekorder i Børneslagtning³⁸ med jeg ved ikke hvor

³⁷*Finte*: Italiensk ord "finta" (stød i fægtkunsten), i overført betydning en spydig bemærkning, en "spids". [ODS]

³⁸*Faraos og Herodeses Verdensrekorder i Børneslagtning*: Kong Herodes (73–4 f.Kr.) var konge over Judea i 32 år og er bl.a. kendt fra Matthæusevangeliet i Det nye Testamente, hvor han lader alle drengebørn under to år i Bethlehem dræbe. Faraos kendes fra GT: 2. Mos. 1,22, hvor han befaler, at alle drengebørn skal kastes i Nilen. [BOE]

mange Tusind points.

(174) Sørensen: Jamen! naar De ser saadan paa det – –

(175) St: Ja, det ved Gud jeg gør. Jeg synes, at Børn – men jeg skulde heller aldrig være havnet her. Jeg skulde aldrig have taget til Byen i 16-Aars-Alderen. Jeg skulde være blevet paa Landet og tjent mig op og endt som Godsejer, haft et stort prægtigt Skæg, denne forbandede Barberkniv i Hovedet hver Dag, det er jo, som om man bestandig hindrer sin Personlighed i at udfolde sig, saadan en bred hyggelig Herremand, med gyldent Gudfaderskæg, en, der sørger godt for alle sine Familier og er Far til mindst de halve af Godsets Børn.

(176) Sørensen: De kunde jo da nok haft Børn, selv om De kun blev Statsminister.

(177) St: Jeg *har* haft Børn, Sørensen, d.v.s. ja, jeg fik en lille Dreng, han døde nu i Fødslen; og saa havde jeg jo tænkt mig, der vilde komme en Pige et Aar efter eller to, men hvad, der var jo flere Krydderier i En dengang end nu, saa skændtes Fatter og Mutter, og saa sagde Mutter Farvel og giftede sig med en anden, og dermed var min lille Pige jo foreløbig suspenderet. Og siden hen – jeg mener, de Kvinder, man faar at gøre med udenom, de vil jo ikke, selvfølgelig ikke – – det er der ikke noget at sige til..

(178) Sørensen: Det finder De ikke?

(179) St: Njo, baade Naa og saa. Men altsaa denne hersens lille Pige, Sørensen, som jeg altsaa skulde have haft, hun kommer sommetider og besøger mig, hun holder sig nu i 5-6-Aars-Alderen, og hun har Fletninger, nej, ikke moderne, lange tunge Bronzefletninger ned ad Nakken, og saa har hun – naa, det er nu ellers noget, jeg aldrig snakker om; jeg ved ikke hvorfor jeg pludselig over for Dem – men det er vel, for at De skal forstaa, hvor enig jeg er med Dem i Grundsynspunktet, jeg vilde have Landet fyldt med Børn, men se, jeg er jo bare Statsminister, d.v.s. jeg er til for at lave de Love, Tiden kræver af mig, ja, nu ruller De med Øjnene og bliver frygtelig vred, men vil De have, at jeg skal gøre Tiden anderledes, saa maa De udnævne mig til et endnu højere Embede, saa maa De sgu gøre mig til Vorherre.

(180) Sørensen: Hr. Statsminister, dengang Deres Henvendelse kom til mig, jeg vilde jo ikke tro mine egne Øren. I den korte Tid Far levede – Far var jo saa socialt interesseret, ved De nok, naa, det ved De ikke, jo, det er ham, jeg har arvet det fra, han var ilde set af de andre Præster, fordi han var Socialist, det var jo noget uhørt dengang, i hvert Fald paa de Egne, han døde, da jeg kun var en 9 Aar gammel, men jeg kan endnu huske, han fortalte mig om Dem, om hvad De vilde drive det til og udrette, en ny Reventlov³⁹ kaldte han Dem. Nu var Far jo noget ekstatisk, har jeg nok senere forstaaet, alligevel har han nedlagt i mig en Tro paa Dem, som alle Angreb, al Klaf-ter ikke har kunnet knække. Da saa Deres henvendelse kom, aah, jeg rejste herind

---

³⁹Reventlov: Formentlig Christian Ditlev Frederik Reventlow (1748-1827), dansk lensgreve og politiker, som var en af de betydeligste skikkelser i forbindelse med de dybtgående forandringer (jf. landboreformer), det danske samfund oplevede i slutningen af 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet. Reventlows betydning for landbrug, skolevæsen og skovbrug blev retningsgivende, og hans praktisk-administrative indsats har sat sig spor frem til vor tid. [DSD]

med de højeste, ja, jeg kan næsten sige barnagtige Forventninger om Samarbejdet med Dem. Men i det Aar, der er gaaet –

(181) St: Har De set Guden paa for nært Hold, ikke sandt? Men det har De kun haft godt af. Nu ved De, jeg bare er et Menneske, og som Mennesker er det, vi to skal staa sammen og hjælpe hinanden.

(182) Sørensen: Men hvad? med hvad? her sker jo ingenting. Vi sidder jo blot og passer paa, at alting fortsættes i den gode gamle daarlige Gænge. Her kunne lige saa gerne sidde en konservativ Regering som vores, det er Hip som Hap. Og saa har jeg tænkt paa, om ikke Partiet kunne omorganiseres fra Grunden af eller rettere, at Partivæsenet Kunde– nej, at – at en ny Aand kunde indpodes i Folket, ja, jeg udtrykker mig famlende, men jeg har set det for mig klart, saa vidt som man kan se klart i Kaos, der er bare hændt mig saa meget i dette Aar, af alle Slags, ogsaa privat. Jeg er ikke parat til at tale endnu, men maatte gøre det, for denne Lov, hvor Staten blankt anerkender Retten til Drab for denne Forfølgelse af de ufødte – hvad har de gjort os? hvad har de gjort os, siden vi slaar dem ihjel? – nej, hvor lidt Hold jeg end har paa mig selv i Øjeblikket, her maa jeg springe op og raabe Nej.

(183) St: De skal have Dem en Sygevakance⁴⁰, Sørensen, Undervisningsministeren overtager Deres Affærer saa længe.

(184) Sørensen: Jeg skal ingen Sygevakance have; Jeg skal have Deres Løfte for, at denne Lov ikke bliver Virkelighed; og hvad kan være lettere for Dem end at give mig det, hvis De er saa enig med mig, som De erklærer Dem.

(185) St: Unge Mand, De forstaar ingenting af Politik. Jeg er Statsminister i en demokratisk Stat, og lidet er ligegyldigere end hvad jeg vil og mener. Det er vore Venner, de liberale, der forlanger denne Lov. De bestaar af Bourgeoisiets⁴¹ Top, som er gaaet ud, men endnu ikke rystet af paa Grund af manglende Stormvejr, endvidere af Kunstnere, især Skuespillere (som jeg betragter som Pattebørn i Overstørrelse) og af Salonkommunister⁴² (som jeg synes er Skuespillere.) De har nu faaet den Ide, at de ikke vil formere sig, hvad jeg synes er den bedste, de nogensinde har haft. Men saa har de dernæst faaet den, at ogsaa andre skal lade være; det er trist, men det maa jeg føje dem i; saa faar jeg et Par extra Skillinger af dem, saa jeg kan give mine Arbejdsløse lidt mere i Understøttelse og købe mig to nye Krigsskibe til Flaaden; for det er ærlig talt Synd for vore Dreng, som vort Forsvar ligger hen⁴³, naar Krigen

⁴⁰*Sygevakance*: Ens betydende med ordet ”sygeorlov”. [ODS]

⁴¹*Bourgeoisiets*: Fransk ord, som betyder borgerstand eller borgerskab. Ordet bruges især som betegnelse for den mere velstillede del af en bys beboere. [ODS]

⁴²*Salonkommunister*: ”Salon-” bruges i denne type forbindelse som betegnelse for en person, som i selskabslivet eller i diskussioner osv. optræder på en bestemt måde, giver en bestemt rolle, kæmper for visse (navnlig: frisindede, folkelige) politiske, kunstneriske eller religiøse anskuelser uden at gøre en indsats i det praktiske liv eller udsætte sig selv for risiko. Poul Henningsen blev fx betegnet som ”salonkommunist”. [ODS]

⁴³*som vort Forsvar ligger hen*: Danmarks forsvar var sidst i 1930’erne efter talrige nedskæringer af en så beskeden størrelse, at det var uden reel kampværdi, da krigen kom til Danmark d. 9. april 1940. De katastrofale følger af krigen i 1864 og 1. Verdenskrigs rædsler og tab havde vakt en afsky i befolkningen for alt militærvæsen, og i en blind tro på, at noget lignende aldrig ville kunne

kommer paa Mandag. Og endvidere raader de over 40.000 Stemmer, uden hvilke vi gaar herunter ved det kommende Valg.

(186) Sørensen: Men saa lad os da gaa herunter! Hvad skal vi være Regering for, naar vi ikke kan gennemføre vore Ideer? Til at gennemføre de andres Ideer maa de andre dog egne sig bedst.

(187) St: Kære De, der var engang en ny Mand af mit nærmere Bekendtskab, der spurgte mig: ”hvor ved du fra, at de socialdemokratiske Anskuelse er de rette?” ”Det ved jeg fra”, svarede jeg ham, ”at Højremændene har de modsatte.” Nu siger jeg ligesaadan til Dem: vi skal være Regering, for at ikke Højre skal blive det. Vil De maaske have Dr. Kühn til Statsminister⁴⁴, han, som nu med sædelig⁴⁵ Nidkærlighed raser mod Fosterdrab, den lille iltre Tomahawk⁴⁶, der havde sin egen Fosterdrabsklinik, indtil han blev klar over, han kunde tjene mere som konservativ Politiker.

(188) Sørensen: Hr. Statsminister, jeg er bange for, at jeg ikke kan fortsætte som – ikke kan være Medlem af Deres Regering mer.

(189) St: Hør nu her, Sørensen, Violiner kan bruges til to Ting, til at spille paa og til at slaa Folk i hovedet med, men de skal helst bruges til det første. Jeg har spillet pænt for Dem i Aften, ualmindeligt sordine⁴⁷ endog. Tror De, vi skal have Regeringen sprængt et halvt Aar før Valget? Saa meget Socialdemokrat er De vel, at De ved, at vi Socialister har kun een Gud, Sammenholdet, og vi er alle hans Profeter. Naar jeg staar og taler den første Maj ude paa Fælleden og Solen endelig engang viser sig som en god Partifælle og laver Forsommer for os – ja, der er sgu ingen af dem, der hører efter, hvad jeg siger – nej, for det behøver de ikke mere, det gjorde de i mine unge Aar, nu tømmer de en Stjerneøl⁴⁸ og tumler med deres Unger og giver Kællingen et Klap bagi, alle mine velernærede, tilfredse, selvbevidste, Arbejdere – ja, jeg kunde standse midt i min Tale og skruphulke, kunde jeg, af Lykke over at se, hvordan mit Liv er lykkedes, og jeg har naaet, hvad jeg vilde. Og hvad har det saa kostet Samfundet? Ude i den store Verden rider Satan rundt i disse Aar og oser Luften til med Vold og Mord og Gift og al andet Helvedskab. Her i Danmark har vi det allesammen godt. Det sidder Far her lige saa stille og sørger for. Ja, grin De bare, jeg griner med, det har jeg Raad til, for det er sandt. Og naar jeg spørger om, hvordan har vi Arbejdere kunnet naa dette og gennemføre dette – utrolige, saa er der kun eet Svar: ved Sammenhold, Sammenhold, Sammenhold. Kommer der nu en af mine egne Arbejdere, enten han saa er Renovationskusk eller Minister, og vil

gentage sig, nedprioriteredes det danske forsvar drastisk. [NAV]

⁴⁴Dr. Kühn til Statsminister: Navnet minder om hovedpersonen i to andre Munk-dramaer: Willi Kuhn er hovedperson og Førsteminister i ”Operationen” og ”Willi Kuhn fra Donland”. [KMF]

⁴⁵sædelig: I overensstemmelse med moralens krav. [ODS]

⁴⁶Tomahawk: Ordet er oprindeligt indiansk og betegner en stridsøkse eller stridskølle med hovede af træ, horn, sten eller jern. [ODS]

⁴⁷sordine: En indretning, hvormed klangen på et musikinstrument dæmpes. Her bruges ordet dog i en udstrakt, adverbial forstand om dæmpet, stilfærdig tale. [ODS]

⁴⁸Stjerneøl: Pilsnerøl fra Arbejdernes Bryggeri Stjernen A/S (grundlagt 1902).

agere Skruebrækker⁴⁹ og true det Sammenhold, saa bliver Far her vred som i sine unge Dage og det begynder at trække i Armmusklerne med Mindelser fra dengang de svang Forhammeren.

(190) Sørensen: Jamen jeg vil jo netop ikke bryde Sammenholdet. Jeg vil det store Sammenhold, ikke bare det adsplittende, der hedder Partiets Sammenhold, men jeg vil Eningen af hele Folket. Puschkin siger i Jevgeni Onegin⁵⁰ –

(191) St: Spring ham over.

(192) Sørensen: Hjalmar Andersen, vort Lands tredie store Andersen⁵¹, Deres Navn var mig helligt i mine Drengaar, det kan blive det igen, endnu tror jeg paa Bondelandets Sundhed i Dem, De har ikke helt sat den til i de mange Aars Ophold i Kompromis'ernes lumre Luft, lad os hjælpes med at finde den nye Vej, skabe Folket den nye Aand –

(193) St: Som paa jævnt Dansk hedder hvad?

(194) Sørensen: Vi maa tilbage til at tro paa – ja paa Livet, at Gud er Livets Gud, at Livet kommer fra Gud. I den Sag vi her taler om, betyder det, at det skal være en Æressag for enhver Kvinde at være frugtsommelig, ja, ligegyldigt hvordan hun saa er blevet det. Vi maa have Anstalter rundt om i alle Byerne, hvor unge Piger kan henvende sig, snakkes til Rette, faa Lyst til at føde Barnet, faa Vejledning og Forplejning – og naar Barnet er født...

(195) St: Alt det kan vi jo senere tage op til Behandling i Udvalg i Rigsdagen.

(196) Sørensen: Nej, det er det, vi skal begynde med. Forstaar De da ikke, at baade Naturen og den levende Gud –

(197) St: Næ, det gør jeg visst ikke. Naar de to slaar sig sammen imod mig lille Mand, forstaar jeg visst ikke meget mer. Tilmed skulde jeg i Greveklubben i Aften og se en russisk Danserinde.

(198) Sørensen: Hr. Statsminister, De har Raad til at haane mig – endnu. Endnu er De den store og jeg ingenting. Men jeg tror paa noget og De er naaet til det Punkt i Livet, hvor man nøjes med at hygge sig

(199) St: Saa saa saa! (*Ringer*).

(200) Sørensen: Ja, det er det bundløst raadne, at De kæmper for – nej, ikke kæmper, men plæderer for Sager, De ikke tror paa, lige som De stadig kalder Dem Arbejder, men

⁴⁹*Skruebrækker*: Betegnelse for en person, som regel en arbejder, der ikke deltager i en strejke sammen med sine arbejdskammerater, eller som går i arbejde under en strejke, en strejkebryder. [ODS]

⁵⁰*Puschkin siger i Jevgeni Onegin*: Aleksandr Sergejevitj Pusjkin (1799-1837) var Ruslands nationaldigter og skrev en stor versroman "Jevgenij Onegin" (1833, da. 1930). Romanen handler om en uforløst kærlighed mellem den blaserte Onegin og den uskyldrene Tatjana og er indflettet i et rigt facetteret billede af digterens samtid. Selv om værket bl.a. har haft stor betydning for 1800-tallets romanmotiver og genre-typologi, taler udtrykket "Eningen af hele Folket" for, at Munk her muligvis lader Sørensen huske forkert, således at der i stedet er tale om Pusjkins drama "Boris Godunov" (1831) om Boris Fjodorovitj Godunov (ca. 1552-1605), som var russisk zar (fra 1598 til 1605) og en af zar Ivan 4. Den Grusomes nære hjælpere. [DSD]

⁵¹*vort Lands tredie store Andersen*: Meget sandsynligt er de to andre H.C. Andersen (1805-1875) samt Martin Andersen Nexø (1869-1954). Nexø kan karakteriseres som underklassens utrættelige fortalere med værker som "Pelle Erobreren" (1906-1910) og "Ditte menneskebarn" (1917-1921), og som netop i perioden 1932-1939 udgav fire bind erindringer. [DSD]

hvad Arbejder er De? Se blot her, Mavebæltecigarer i Guldetui, Persianertæppe paa Gulvet, kgl. Porcellæn paa Sløjfer (*løfter en Vase*) Bliver det Kamp mellem os to

—

(201) St: Ha.

(202) Sørensen: – er jeg stærkere, end De tror. I Kraften af den Tro, der fylder mig, kan jeg feje Dem og alle Deres – (*Antonie er traadt ind, Væsen falder ham af Haanden.*)

(203) Antonie: Nej (*ud*) .

(204) Sørensen: Er hun her hos Dem? Eller – hvem var det?

(205) St: Min Husassistent. Jeg ringede, for at hun skulde følge Dem ud.

(206) Sørensen: Jeg – jeg kan selv finde ud (*gaar hurtigt*) .

(207) St: Hvad i hele Alverden – ?